

Asli Erdogan mener det alltid er en historie bak hvorfor noen blir politisk aktive:

Et øyenvitne

– Jeg var et øyenvitne, så jeg kunne ikke tie, sier Asli Erdogan.

Lillehammer
24.–29. mai

LITTERATUR-
FESTIVALEN

Av Silje Bekeng (tekst) og Brian Cliff Olguin (foto), Lillehammer

Hun snakker om en periode i 1993 da hun bodde sammen med afrikanske immigranter i Tyrkia, og opplevde at en del av dem uten videre ble satt i en fangeleir. Hendelsen fikk henne til å skrive, og impulsen til å ikke kunne tie fordi hun hadde /sett noe/ satte tonen for hennes videre arbeid:

– Jeg følger med, forholder meg stille og observerer. Det er min posisjon, i livet og som skribent. Jeg vil ikke kommentere fra oven, slik mange spaltister gjør. Jeg vil skrive fra kjelleren, sier Asli Erdogan.

Klassekampen møter den tyrkiske forfatteren og skribenten i Lillehammer. Årets festivaltema er «byen», noe som passer Erdogan: I de to av bøkene hennes som er oversatt til norsk, «Byen med den røde kappa» og «Den mirakuløse mandarin», stiger byen fram som den sentrale stemmen. I bøkene følges utstøtte skikkelser som vandrer gatene.

Liknende skjebner finner vi igjen i Erdogans arbeid som spaltist. Hun er skribenten som møter «de andre», de marginaliserte og undertrykte, som går med dem og observerer. Det fører til at hun eksponeres for mange tragedier:

– Noen ganger føler jeg meg som en spurv som spiser på dyreskrotter.

Truet i hjemlandet

Engasjementet har kostet. Siden hun begynte å skrive spalten «De andre» i 1993, har hun mottatt trusler, blitt betraktet som terrorist og overvåket.

– Hvilke temaer er det som gjør at du har mottatt trusler?

– Det er når jeg skriver om tortur, fengsler eller det kurdiske spørsmålet.

– Hvor er det truslene kommer fra?

– Jeg kan jo ikke bevise det, men det er fra staten.

I 2003 brettet i tillegg eksmannen hennes privatliv ut i en bok, og Erdogan ble hengt ut offentlig. Hun kunne ikke gå på gata uten å bli hetset, og måtte forlate landet.

– For en utenforstående er det vanskelig å forstå hvordan det i Tyrkia er mulig å lynsje en kvinne.

Likevel har Erdogan vendt tilbake. Det er ikke så lett for en tyrker å dra utenlands, forklarer hun. Visum og papirer er én grunn. Nå veksler hun mellom hjemlandet og forfatterresidens i Europa.

– Tyrkia dreper meg som skribent. Hadde jeg hatt ressurser, ville jeg bodd i Europa over en lengre periode.

OMSTRIDT I TYRKIA: Asli Erdogan sier at Tyrkia dreper henne som skribent. Hun har tatt opp spørsmål som tortur, fengsler eller kurderne.

Men jeg ville foretrukket et sted som Kongo eller Indonesia. Jeg føler meg mer hjemme i kulturer som ligger langt vekk fra min egen. Jeg kan speile meg selv bedre i dem.

Menneskelige historier

Mens Erdogan gjesper Lillehammer lanseres den norske antologien «Utilslørt. Muslimske råtekråker». I Europa er det større distanse til temaet islam og feminisme enn i Tyrkia, mener Erdogan, og dermed mer objektivitet, men også mindre nyanser:

– I Europa ser man ikke hele spekket av hva islam kan være.

Erdogan mener hjemlandets kvinner blir stadig mer politisk bevisste. Særlig de kurdiske kvinnene er synlige, som gatedemonstranter og tilslørte

«Det ligger alltid en menneskelig historie bak hvordan og hvorfor noen ble politisk aktive. Politiske mennesker hater å høre dette»

ASLI ERDOGAN, TYRKISK FORFATTER

skribenter. Størsteparten av befolkningen i Tyrkia er muslimer og rundt 66 prosent av kvinnene bærer hodeplagg, men staten er sekulær og hijab er forbudt ved universiteter og i offentlige bygg.

– Frihet blir alltid diskutert med utgangspunkt i kvinnens kropp, sier Erdogan, og forteller om da hun på 1990-tallet arbeidet som assistent ved universitetets fysikkavdeling.

– En student dukket opp med slør, vi så hverandre inn i øynene og jeg bestemte meg for at jeg aldri vil fortelle en kvinne hvordan hun skal kle seg.

Episoden er typisk for hvordan Erdogans overbevisning starter: med utgangspunkt i en personlig fortelling.

– Jeg får ofte høre at «litteratur kan ikke løse politiske problemer». Men

FAKTA

Asli Erdogan:

■ Tyrkisk forfatter og skribent, født i 1967. Hun har utgitt bøker, novellesamlinger og essays, og skriver for den kurdiske avisa Özgür Gündem.

■ På grunn av sitt engasjement rundt saker som fengsel, tortur og kurdernes situasjon har hun blitt truet, overvåket og boikottet i hjemlandet.

■ Har en mastergrad i atomfysikk og har jobbet ved CERN, det europeiske senteret for kjerneforskning.

■ Romanen «Byen med den røde kappa» og prosasamlingen «Den mirakuløse mandarin» er oversatt til norsk.

det ligger alltid en menneskelig historie bak hvordan og hvorfor noen ble politisk aktive. Politiske mennesker hater å høre dette, de vil at alt skal være ideologi. Selvsagt handler ikke alt om følelser. Men som skribent føler jeg et altruistisk behov for å være med gatemeneskene, med «de andre». Det kan gjøre meg veldig politisk.

Under angrep

68 tyrkiske journalister sitter fengslet i Tyrkia i dag, og Erdogan er ikke optimistisk på vegne av demokratiet og pressefriheten i landet.

– Mediene skriver godt for de fengslede kollegaenes sak. Men lovverket som fikk dem fengslet har vært der lenge, og har blitt brukt på blant annet sosialister og kurdere. Hvorfor snakket ingen for dem? Noen sier at Tyrkia blir mer demokratisk, men det kommer an på hvordan man ser på det.

Alle som viser opposisjon i dag risikerer å bli fengslet, mener Erdogan.

– Min venn Ahmet Sik ble fengslet for en bok som ikke var kommet ut enda. Det er første gang det har skjedd i Tyrkias historie. Det er et tegn på et totalitært regime, og veldig skremmende.

Sik var blant journalistene som i mars ble pågrepet på grunn av sin kritiske journalistikk. Den tyrkiske regjeringen nekter for at offensiven er politisk motivert. Også Erdogan frykter arrestasjon.

– Det minner om pressefrihetssituasjonen i Russland?

– På lista over land med mest pressefrihet, er vi på 119. plass. Faller vi fire plasser til, er vi blant verdens verste på området. Jeg vil si at vi er på omtrent samme nivå som Russland.

– I Russland har det vært en strøm av seriøse gravejournalister til ukebladene. Der kan de fortsette å skrive uten å risikere å granskes av myndighetene i like stor grad.

– Da jeg skrev spalten min mellom 1998 og 2001 var det den personlige skrivestilen min som beskyttet meg. Jeg bruker elementer fra mitt eget liv, med en «mykhet» som gjerne assosieres med det kvinnelige. Jeg skriver harde ting på en myk måte. Den stilen har hjulpet og beskyttet meg.

kultur@klassekampen.no